

Dagboek over Velsen in weken na de bevrijding

Het lag al jaren op zolder van het Zee- en Havenmuseum, zonder dat er iets mee gedaan werd: het oorlogsdagboekje van Velsenaar Leo van Baarsel. Onlangs bedacht voorzitter Cor Oudendijk dat hij, in het kader van 75 jaar bevrijding, het manuscript eens goed wilde lezen. „Ik had er ook alle tijd voor, na de sluiting van ons museum op 15 maart.” Lacht: „Ik wilde thuis ook wat te doen hebben.” Oudendijk ging met het dagboek aan de slag: „Ik heb dat hele handgeschreven oorlogsdagboek gelezen en alles letterlijk uitgetikt, inclusief de oude vooroorlogse spelling. Ik ontdekte dat het allemaal heel spontaan is opgeschreven. Die drie weken dagboekverhaal, lopend vanaf 20 mei tot 6 juni, leverden in totaal ruim tachtig volle A4-tjes op. Het is een mooie documentatie van wat zich

hier in de IJmond allemaal heeft afgespeeld in die eerste periode na de bevrijding.” Hij licht toe dat het document het verhaal is van een 64-jarige man ’met een breed opmerkingsgevoel van zijn omgeving’. „Van Baarsel was een IJmuidenaar, die in 1943 naar Santpoort-Dorp is geëvacueerd. Het merendeel van het dagboek speelt zich dan ook in Santpoort af. Wat aardig is, is dat de man veel beschrijft van wat hij ziet en hoort. Zo is een heel beeldend verhaal ontstaan.” Hij pakt het dagboek erbij en wijst op een strofe in het geschrevene: „Dit vond ik opvallend: IJmuiden is pas op 8 mei echt bevrijd. Dat had ermee te maken dat de Duitse commissaris die hier zat, niets van een overgave wilde weten. Ze zijn uiteindelijk ook heel langzaam weggetrokken. Maar eenmaal op gang was het hier in de regio een komen en gaan van schepen. Die hebben uiteindelijk alle soldaten afgevoerd.”

Schootsvelden
Doorbladerend vertelt Oudendijk dat er in IJmuiden, of ‘Festung IJmuiden’, zoals het destijds werd genoemd, drie schootsvelden waren: één bij de kleine sluis, één bij de grote sluis en één bij de toenmalige Velsersbrug. „In die schootsvelden waren alle huizen gesloopt. Van Baarsel beschrijft dat hij vanaf de katholieke kerk in Velsen-Noord helemaal tot aan de Willembeeksweg in IJmuiden kon kijken, omdat alle bebouwing weg was.” Het dagboek staat vol met bijzondere gebeurtenissen die het gevolg waren van de veranderde machtsverhoudingen. Zo beschrijft hij hoe op maandag 21 mei in Velsen-Noord de Java Deuren-Fabriek van ‘NSB-directeur Boon’ wordt bestormd:

„Vanavond verschaften de burgers zich toegang. Eenmaal binnen keken ze hun ogen uit. En ze keerden snel huiswaarts. Met zakken vol meegenomen tarwe, blikken groente en theesurrogaat, met zout en flessen bessensap.” Niet alleen met eten, zo blijkt als hij verder schrijft: „Ook met messen, kopjes, schoteltjes, schrijfpapier, boeken, kolen, hout, en wat niet al.” De 64-jarige Santpoorter toont verwondering bij het zien van de enorme plunderpartij: „Het was een druk komen en gaan van mensen, die geen normen meer kenden. Die alles meenamen wat los en vast zat. Ze snuffelden in de kantoren en werden woedend, toen ze op de eerste verdieping een aantal beschimmelde kuchjes zagen. Beschimmeld, terwijl velen honger leden! Verderop zagen de Duitsers het gebeuren. Zij moesten zwijgen. Later verscheen er nog iemand van de Binnenlandse Strijdkrachten die de wacht ging houden. Maar toen was er al vrijwel niets meer weg te halen.”

Sigaretten
Voor sigaretten kon men alles ruilen, zo blijkt uit het dagboek. „De bakker heeft er graag brood voor over”, zo is te lezen. „En de aardappelenhandelaar ruilt er graag piepers voor. Ook brandstoffen worden er direct voor thuisgebracht.” Van Baarsel verhaalt ook hoe zo’n ruilpartij in zijn werk ging: „Iemand wilde in IJmuiden een pakje Consi sigaretten met een Duitser ruilen (hoe bestaat het!). Hij kon er koffiebonen voor krijgen, maar weigerde deze, omdat ze ongebrand waren. Toen bood de Duitser geld aan. De IJmuidenaar gaf het pakje, de Duitser duwde hem bankbiljetten in zijn hand. Bij het natellen ontdekte de man dat

Cor Oudendijk met het oude dagboek van Leo van Baarsel.

hij 126 gulden had ontvangen!” Het was Van Baarsel duidelijk: „Heeft men iets nodig? Sigaretten vormen samen een sleutel die de deur van paradijsjes opent.” **Granaten**
Oudendijk vertelt over een opvallende strofe in het manuscript: „Ik las ergens dat de IJmuidenaren IJmuiden niet in mochten na de bevrijding. Zes weken erna nog niet, omdat het overal nog vol lag met mijnen en granaten.” Van Baarsel beschrijft dat de Duitsers zijn belast met het opruimen van mijnen: „De Canadezen

Oorlogsdagboekje Velsenaar beschrijft plunderpartij en aftocht van de Duitsers

hebben een hele radicale methode om na te gaan of het werk goed is verricht, en aldus sabotage onmogelijk te maken. Wanneer de Duitsers een mijnenveld hebben opgeruimd, moeten zij er hand aan hand doorheen lopen. Er zijn reeds slachtoffers onder hen gevallen.” De schrijver ergert zich aan de Duitsers ‘die hun vernielzicht botvieren’, wanneer ze weten dat de strijd voorbij is. „Met name in IJmuiden wordt heel veel vernield. Vele steekwagens zijn er gestolen en ook talrijke motoren zijn er ontvreemd. Die belanden op den duur vaak in de haven. Verder

worden er deuren uit huizen in Oud-IJmuiden weggerukt en worden er vloeren uit gesloopt.” Op maandag 26 mei ziet Van Baarsel de bezetter vertrekken. Hij beschrijft het met enig sarcasme: „Ze zijn op de terugtocht, de heren. Lange colonnes wagens en auto’s, eindeloze rijen krijgsgevangenen. Er lopen nazi’s in hart en nieren, trots als een pauw. Zij hebben nog niet verloren. Maar verreweg de meesten sjokken. Zij hebben geen hoop meer. Ze zien de burgers die naar hen kijken: met haat of spot in de ogen. Ze zien Canadese auto’s voorbij suizen, die

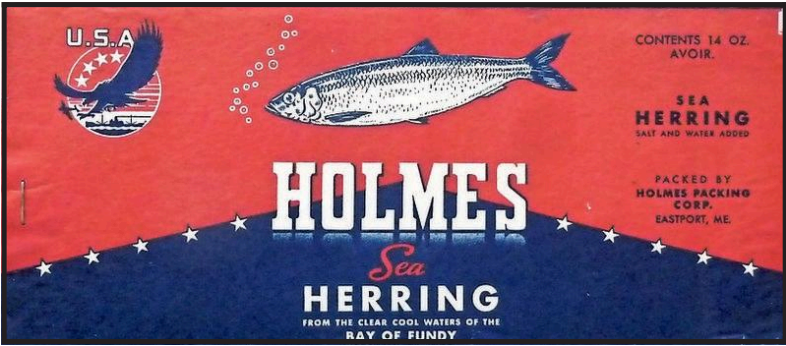
voorrang hebben en hen opzij laten springen. Ze zien Canadezen die foto’s maken. Gezegd wordt er nagenoeg niets. Alles is voorbij.” Woede klinkt door wanneer hij schrijft: „Weinige weken geleden hielden diezelfde moffen razzia’s. Ze lieten mannen en jongens creperen. Ze eisten bloedoffers. Ze toonden een muil te hebben, ze ranselden er op los. Nu lopen ze op spijkers. Jongens, kerels, grijsaards. Dof klinken hun stappen. Ze gaan weg. Maar de onherstelbare ellende blijft in Holland.”

Kees de Boer

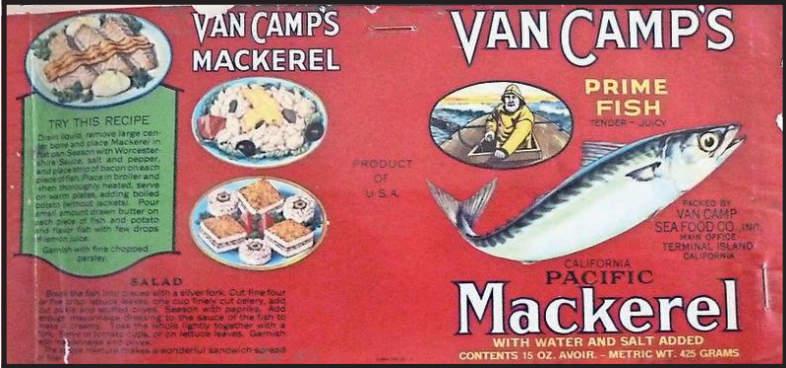

Ruilhandel mocht niet.

Vis was na de bevrijding op de bon.

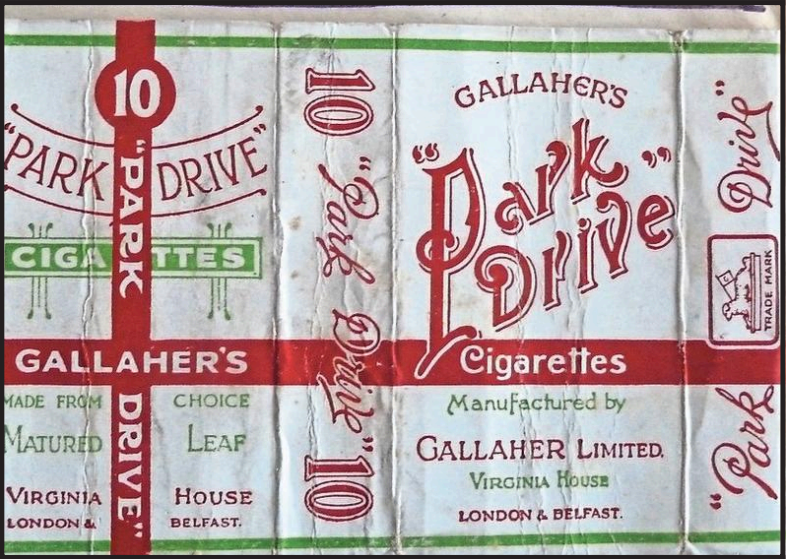
Amerikaanse haring in blik.

Makreel van de bevrijders.

Canadese chocolade.

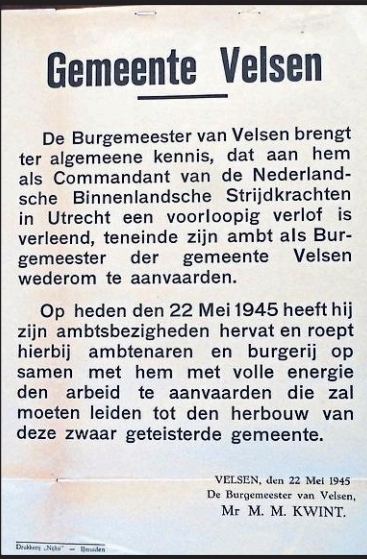
Sigaretten werden als betaalmiddel gebruikt.

Oproep voor de arbeidsinzet.

Identiteitsbewijs van Van Baarsel.

Burgemeester Kwint komt terug.

‘Verhaal loopt van 20 mei tot en met 6 juni 1945’